

УДК 613: 796/799 378.22.015.31(075)

ТАМАРА ЖАЛІЙ

Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г.Короленка

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗМІСТОВЕ НАПОВНЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ПРАВНИЧИХ ДИСЦИПЛІН У ВНЗ УКРАЇНИ НА ПРЕДМЕТ ВИСВІТЛЕННЯ НОРМАТИВНИХ ЗАСАД ФУНКЦІОНУВАННЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

У статті висвітлюються особливості вивчення проблем функціонування студентського самоврядування у ВНЗ України при опануванні правничих дисциплін на основі аналізу змісту навчальних програм таких курсів та розгляду нормативних засад його функціонування.

***Ключові слова:** громадське самоврядування, студентське самоврядування, орган студентського самоврядування, наукове товариство.*

Демократичні тенденції в освітянській сфері мають свої давні традиції та звичаї, які формувались упродовж століть. Це яскраво доводить система студентського самоврядування, що існує зараз у вищій школі. Тому вивчення його структури, безпосередня участь студентів у житті студентського й викладацького загалу видається важливим для формування лідерських якостей особи, її подальшого працевлаштування та підвищення рівня конкурентоздатності на ринку праці XXI століття.

Постановка проблеми; її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Державні стандарти окремих напрямів підготовки, спеціальностей не передбачають, на жаль, усього спектру знань, умінь і навичок, необхідних для майбутнього фахівця. Такою «білою плямою» донедавна була і тема, пов'язана з функціонуванням органів студентського самоврядування. Проте ці аспекти як обов'язкові сьогодні включені до змісту навчальних програм тих правничих курсів, які вивчаються у педагогічному університеті. Вивчення цієї теми уможливить свідомий вибір студентами громадянської позиції, громадської активності у студентські роки; а знання прав і обов'язків студента є беззаперечним виявом його правової культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із проблеми, виділення невирішених її аспектів. Нормативною основою для організації діяльності органів студентського самоврядування є Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Положення про студентське самоврядування у вищих навчальних закладах» (2002 р.) [5; 9]. Ця проблема є предметом досліджень сучасних учених: А. Бойко, М. Гриньової, Н. Карапузової, В. Мокляка, Л. Шеїної та ін. [1; 4; 6; 8; 10]. Полтавські науковці традиційно широко висвітлюють окремі аспекти теми в низці праць (Ж. Борщ, П. Ворона, Т. Мельничук) [2-3; 8]. Особливості змістового наповнення навчальних програм правничих дисциплін у ВНЗ України на предмет висвітлення нормативних засад функціонування студентського самоврядування

стали предметом висвітлення у нашій статті через відсутність спеціальних наукових розвідок у цьому напрямі.

Мета дослідження – на основі аналізу змісту навчальних програм низки правничих курсів визначити теоретичні й методичні засади вивчення нормативних засад діяльності студентського самоврядування майбутніми учителями, простежити наступність у розгляді цієї теми при здобутті освітньо-кваліфікаційних рівнів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до державних стандартів різних напрямів підготовки й спеціальностей передбачається вивчення майбутніми фахівцями дисциплін циклу соціально-економічної підготовки, серед яких для освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» студентам педагогічного університету пропонуються «Основи конституційного права», «Правознавство», для освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» – «Конституційне право України», для магістрантів – «Правові основи освітянської діяльності» як нормативні чи вибіркові навчальні дисципліни (зазначимо, що освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст» Законом України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року не передбачається).

Тож важливо розкрити ті розділи, підрозділи й теми, які висвітлюють особливості нормативних засад діяльності студентського самоврядування майбутніми учителями. Йдеться, в першу чергу, про поняття та принципи його побудови. До них належать: добровільність, колегіальність, відкритість; виборність та звітність органів студентського самоврядування; рівність права студентів (курсантів) на участь у студентському самоврядуванні; незалежність від впливу політичних партій та релігійних організацій (крім вищих духовних навчальних закладів). Зазначається, що органи студентського самоврядування можуть мати різноманітні форми (парламент, сенат, старостат, студентський ректорат, студентські деканати, студентські ради тощо), що передбачає новий Закон України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року, норми якого включені до змісту навчальних програм вказаних дисциплін [5].

Перш ніж виокремити ті розділи навчальних програм, які стосуються студентського самоврядування, зазначимо, що ця тема висвітлюється при вивченні начальної дисципліни «Основи конституційного права» в розділі «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина», підрозділі – «Право на освіту та особливості його реалізації», при вивченні «Конституційного права України» в таких розділах: «Суб'єктивні права особи та механізм їх захисту», «Правовий статус людини і громадянина», навчальної дисципліни «Правознавство» – в розділі «Загальні засади конституційного права України». Навчальна програма дисципліни «Правові основи освітянської діяльності» містить окремий розділ «Громадське самоврядування», підрозділ «Студентське самоврядування»¹. Наступність виявляється в поступовому освоєнні студентами норм освітянського законодавства на предмет діяльності студентського самоврядування при здобутті кожного з освітньо-кваліфікаційних рівнів.

Згідно з нормами ст.40 Закону України «Про вищу освіту», студентське самоврядування – це право і можливість студентів вирішувати питання навчання

¹ У статті вказуються структурні елементи авторських навчальних програм правничих курсів, які вивчають студенти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка.

і побуту, захисту прав та інтересів студентів, а також брати участь в управлінні вищим навчальним закладом. Студентське самоврядування об'єднує всіх студентів відповідного вищого навчального закладу [5].

Вкажемо, що студенти – майбутні учителі різних напрямів підготовки – повинні мати загальне уявлення про основоположні засади діяльності студентського самоврядування, які полягають у:

- загальності (усі студенти, котрі навчаються у вищому навчальному закладі, мають рівні права та можуть обиратися та бути обраними в робочі, дорадчі, виборні та інші органи студентського самоврядування);
- гарантуванні прав та інтересів (студентське самоврядування забезпечує захист прав та інтересів студентів та їхню участь в управлінні вищим навчальним закладом);
- безпосередності (студентське самоврядування здійснюється студентами (курсантами) безпосередньо і через органи студентського самоврядування, які обираються шляхом прямого таємного голосування студентів).

При вивченні правничих курсів розкриваються положення про строки повноважень: представницькі, виконавчі та контрольно-ревізійні органи студентського самоврядування обираються строком на один рік; керівник студентського самоврядування та його заступники можуть перебувати на посаді не більш як два строки.

Важливим, на нашу думку, є вивчення повноважень органів студентського самоврядування. Так, вони беруть участь в управлінні вищим навчальним закладом; в обговоренні та вирішенні питань удосконалення освітнього процесу, науково-дослідної роботи, призначення стипендій, організації дозвілля, оздоровлення, побуту та харчування; проводять організаційні, просвітницькі, наукові, спортивні, оздоровчі та інші заходи; беруть участь у заходах щодо забезпечення якості вищої освіти; захищають права та інтереси студентів (курсантів), які навчаються у вищому навчальному закладі; делегують своїх представників до робочих, консультативно-дорадчих органів; приймають акти, що регламентують їх організацію та діяльність; беруть участь у вирішенні питань забезпечення належних побутових умов проживання студентів у гуртожитках та організації харчування студентів; розпоряджаються коштами та іншим майном, що перебувають на балансі та банківських рахунках органів студентського самоврядування; вносять пропозиції щодо змісту навчальних планів і програм; вносять пропозиції щодо розвитку матеріальної бази вищого навчального закладу, у тому числі з питань, що стосуються побуту та відпочинку студентів; мають право оголошувати акції протесту та ін.

За погодженням з органом студентського самоврядування вищого навчального закладу приймаються рішення про (виділено автором): відрахування студентів (курсантів) з вищого навчального закладу та їх поновлення на навчання; переведення осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі за державним замовленням, на навчання за контрактом за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб; переведення осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб, на навчання за державним замовленням; призначення заступника декана факультету, заступника директора інституту, заступника керівника вищого навчального закладу; поселення осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі, у гуртожиток і виселення їх із гуртожитку; затвердження правил внутрішнього розпорядку вищого

навчального закладу в частині, що стосується осіб, які навчаються; діяльність студентських містечок та гуртожитків для проживання осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі.

Важливо, що адміністрація вищого навчального закладу не має права втручатися в діяльність органів студентського самоврядування. Керівник вищого навчального закладу забезпечує належні умови для діяльності органів студентського самоврядування (надає приміщення, меблі, оргтехніку, забезпечує телефонним зв'язком, постійним доступом до Інтернету, відводить місця для встановлення інформаційних стендів тощо), про що укладається відповідна угода [5].

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок із напрямку.

Таким чином, вкажемо, що змістове наповнення правничих курсів містить розділи, пов'язані з діяльністю органів студентського самоврядування у ВНЗ України. Зазначимо, що обсяг (кількість годин) для вивчення таких важливих тем визначається конкретним викладачем та відображається в робочій навчальній програмі дисципліни. Завдання для самостійної чи індивідуальної роботи передбачаються різноманітні (від найпростішого «Мікрофона» до «Кейс-технологій»), проте з урахуванням того, що студенти стаціонарного відділення мають більші можливості для власного прикладу та самореалізації в структурі студентського самоврядування конкретного вишу, ніж заочного.

Вивчення цієї теми було б більш повним за умов вирішення таких проблем:

- розширення спектру правничих дисциплін та врахування їхньої специфіки залежно від напрямку підготовки;
- уніфікації змістового наповнення та наявність інструктивних, методичних матеріалів, а в ідеалі – державних програм з кожної дисципліни;
- збільшення кількості годин аудиторної роботи студентів стаціонарного відділення.

Сьогодні з тривогою вказуємо, що такі знання стануть у нагоді не лише майбутнім учителям, але й кожному з пересічних громадян у той складний період відкритого нівелювання правових норм, який переживає зараз наша держава.

Список використаних джерел

1. Бойко А. М. З Всеукраїнського наукового семінару «Студентське й учнівське самоврядування: досвід, проблеми та перспективи розвитку» [Текст] // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2008. – Вип. 6 (64). – С. 285-287.

2. Борщ Ж. Студентське самоврядування як засіб виховання лідерських якостей особистості вчителя [Текст] // Теорія і практика виховання лідерських якостей особистості у системі студентських самоврядних організацій : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., (Полтава, 23-25 квіт. 2010 р.). – Полт. облдержадміністрація, Полт. обл. рада, Полт. міська рада, ВМГО «Нац. студ. Союз», ПНПУ імені В.Г. Короленка, каф. пед. майстерності та менеджменту, студ. рада, проф. комітет ПНПУ ім. В.Г.Короленка, ПНТУ ім. Юрія Кондратюка. – Полтава, 2010. – С. 117-118.

3. Ворона П.В. Студентське самоврядування як молодіжна школа кадрів для самоврядних громад [Текст] // Виховання особистісних якостей майбутніх фахівців у системі студентського самоврядування : матеріали Всеукраїнської

студ. науково-практичної конференції (м. Полтава, 24-25 квітня 2009 р.). – Полтавська обласна рада, Полтавська міська рада, Кафедра пед. майстерності Полт. держ. пед. ун-ту імені В.Г. Короленка та ін. – Полтава, 2009. – С. 8-11.

4. Гриньова М. В. Студентське самоврядування – основа управлінської діяльності у вищих навчальних закладах [Текст] // Теорія і практика виховання лідерських якостей особистості у системі студентських самоврядних організацій : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., (Полтава, 23-25 квіт. 2010 р.). – Полт. облдержадміністрація, Полт. обл. рада, Полт. міська рада, ВМГО «Нац. студ. Союз», ПНПУ імені В.Г. Короленка, Каф. пед. майстерності та менеджменту, студ. рада, проф. комітет ПНПУ ім. В.Г.Короленка, ПНТУ ім. Юрія Кондратюка. – Полтава, 2010. – С. 4-5.

5. Закон України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року // www.rada.gov.ua.

6. Карапузова Н. Д. Студентське самоврядування як чинник гармонійного розвитку навчального закладу [Текст] // Психолого-педагогічні аспекти розвитку особистості в сучасному світі : Зб. наукових праць. – Полтава, 2007. – С.13-17.

7. Мельничук Т. Студентське самоврядування як середовище розвитку європейських цінностей громадянського суспільства в Україні [Текст] // Громадський сектор та студентське самоврядування як складова розвитку українського суспільства : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. студ. конф.(Тернопіль, 27-29 квіт. 2012 р.). – Терноп. нац. пед. ун-т імені Володимира Гнатюка, Упр. у справах сім'ї, молод. політики і спорту Терноп. міської ради, Студ. рада Терноп. нац. пед. ун-ту імені Володимира Гнатюка та ін. – Тернопіль, 2012. – С. 119-122.

8. Мокляк В.М. Студентське самоврядування в історії розвитку вищої школи України (XIX-початок XX століття) [Текст] : дис... канд. пед. наук : 13.00.01. – Полтава, 2011. – 256 с.

9. Положення про студентське самоврядування у вищих навчальних закладах [Текст] // Інформаційний вісник вищої освіти. – 2002. – №7. – С.98-100.

10. Шеїна Л.О. Студентське самоврядування як засіб соціалізації молоді [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.05 "Соціальна педагогіка". – Луганськ, 2010. – 20 с.

Стаття надійшла до редакції 26.09. 2014 р

ЖАЛИЙ Т.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленко, Україна

К ВОПРОСУ О СОДЕРЖАТЕЛЬНОМ НАПОЛНЕНИИ УЧЕБНЫХ ПРОГРАММ ЮРИДИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН В ВУЗАХ УКРАИНЫ НА ПРЕДМЕТ ОСВЕЩЕНИЯ НОРМАТИВНЫХ ОСНОВ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СТУДЕНЧЕСКОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ

В статье освещаются особенности изучения проблем функционирования студенческого самоуправления в вузах Украины при изучении юридических курсов на основе анализа содержания учебных программ таких курсов и рассмотрения нормативных основ его функционирования.

Ключевые слова: общественное самоуправление, студенческое самоуправление, орган студенческого самоуправления, научное общество.

ZHALIJ T.

Poltava National Pedagogical University named after V. Korolenko, Ukraine

**ON THE SUBSTANTIVE CONTENT OF CURRICULA OF LEGAL DISCIPLINES
IN THE UNIVERSITIES OF UKRAINE FOR LIGHTING REGULATORY FRAMEWORKS
FUNCTIONING STUDENT GOVERNMENT**

The article highlights the features of studying problems of the student government in Ukraine universities in the study of Law courses by analyzing the contents of the curricula of courses and examination of normative principles of its operation. The author argues that the study of Law courses («Law», «The legal basis of educational activities», «Principles of Constitutional Law of Ukraine», «Constitutional Law of Ukraine») students in the education and qualification "Bachelor" study in detail the features of the functioning of the student government at the university. This paper outlines the basic principles of its construction. These include: voluntary, collegiality, openness; election and reporting of student government; equality law students (students) to participate in student government; independence from the influence of political parties and religious organizations (except for higher religious education). It is noted that the student government may have different forms (parliament, the Senate, starostat, student administration, student dean, student council, etc.), providing a new Law of Ukraine "On Higher Education" from July 1, 2014, the rules of which are included in the content of education programs of these disciplines.

Highlighting the prospects for future scientific studies, the author points out that the study of Law courses (their number, meaningful) may be useful not only future teachers, but also each of the ordinary citizens in this difficult period open leveling law that our country is going through.

Keywords: *social self, student government, student government, the scientific community.*